

**ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ
09/10/2016**

Κείμενο

Η γλωσσική φθορά και οι «μεγαλομανείς» γλώσσες

Άννα Φραγκουδάκη, Τα Νέα, 16/09/2010

(Η Άννα Φραγκουδάκη είναι καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Ο Φερδινάνδος ντε Σωσσύρ έλεγε για τους προστάτες της γλώσσας ότι μοιάζουν με την «κότα που έκλωσε αυγό πάπιας». Πράγματι, ο πατέρας της σύγχρονης γλωσσολογίας, στο μοναδικό και κλασικό βιβλίο του *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*, γράφει: «Ο άνθρωπος που θα ισχυριζόταν ότι φτιάχνει μιαν αμετάβλητη γλώσσα, ότι οι μεταγενέστεροι θα όφειλαν να τη δεχτούν όπως την καθιέρωσε, θα έμοιαζε με την κότα που έκλωσε αυγό πάπιας· η γλώσσα που δημιουργήσε θα παρασυρθεί, είτε το θέλει είτε όχι, από το ρεύμα που παρασέρνει όλες τις γλώσσες».

Αυτό το «ρεύμα» που παρασέρνει όλες τις γλώσσες είναι χαρακτηριστικό εγγενές και φυσικό των γλωσσών. Αντίθετα με όλα τα λοιπά ανθρώπινα, που ο χρόνος με την αλλαγή τα **φθείρει** έως και εξαφανίζει, η γλώσσα είναι το μόνο κοινωνικό φαινόμενο που έχει την ενδιαφέρουσα ιδιοτυπία να διαρκεί στο χρόνο επειδή αλλάζει και αλλοιώνεται. Η αλλαγή και αλλοίωση εξασφαλίζουν στις γλώσσες τη διάρκειά τους.

Την αλλαγή και αλλοίωση την προκαλεί η χρήση της γλώσσας, άρα η αλλαγή δεν είναι φαινόμενο συγκυριακό ούτε **συμπτωματικό**, είναι φυσικό χαρακτηριστικό των γλωσσών, είναι συστατικό της ζωής, δηλαδή της διάρκειάς τους. Το «σημείο» λέει ο Σωσσύρ «υποχρεωτικά αλλοιώνεται, επειδή συνεχίζεται», η γλώσσα υποχρεωτικά αλλοιώνεται εφόσον και επειδή συνεχίζεται να μιλιέται.

Καθώς αλλάζουν οι γενιές και εξελίσσονται οι κοινωνίες, δημιουργούνται νέες ιδέες, νέα αντικείμενα, νέοι τρόποι σκέψης και νέες ανάγκες επικοινωνίας, στις οποίες οι γλώσσες ανταποκρίνονται με την αλλοίωση και την αλλαγή. Αλλάζουν οι γλώσσες, επειδή αλλάζουν οι ιδέες. Όλοι οι **σημαντικοί** σταθμοί στην ιστορία των κοινωνιών που έφεραν καινούρια συστήματα ιδεών επέφεραν θεαματικά μεγάλες αλλαγές στις γλώσσες. Η Αναγέννηση π.χ. ή ο Διαφωτισμός ή η Οκτωβριανή επανάσταση στη Ρωσία, που έφεραν καινούρια συστήματα ιδεών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, νέες πολιτικές αρχές, καινούριες κοινωνικές αξίες, νέες έννοιες και αντιλήψεις του κόσμου, μεταμόρφωσαν ριζικά τις γλώσσες σε πολύ λίγο χρόνο.

Με αργότερο ρυθμό απ' ό,τι οι αλλαγές που προκαλούν μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις, όλες οι γλώσσες αλλάζουν. Αρκεί να διαβάσει κανείς ένα κείμενο

γραμμένο πριν τριάντα χρόνια, για να αναγνωρίσει αμέσως την αλλαγή. Και αν διαβάσει κείμενο γραμμένο μόλις πριν πενήντα χρόνια, χρειάζεται ειδικές γνώσεις για να το κατανοήσει πλήρως. Όπως έχει γράψει ο Μιχάλης Σετάτος, η γλώσσα «**αναγκαστικά**» προσαρμόζεται σε νέες ανάγκες επικοινωνίας, η χρήση του λόγου εισάγει νέα στοιχεία στη γλωσσική δομή, και έτσι αλλάζουν οι γλώσσες. Κι ακόμα, συστατική της ζωής των γλωσσών συνεχής αλλαγή απαιτεί την «περιοδική ανανέωση» της κωδικοποιημένης γλώσσας, με άλλα λόγια την αλλαγή των κανόνων που διδάσκονται στα σχολεία.

Ενδιαφέρον αποκαλυπτικό είναι ότι όλα τα παραπάνω δεν τα αμφισβητεί σήμερα κανένας απολύτως. Θεωρούνται επιστημονικοί κοινοί τόποι και αντίλογος δεν υπάρχει. Και όμως, συχνά εμφανίζεται στις κοινωνίες ο θρηνητικός μύθος για τη φθορά και την αλλοίωση της μιας ή της άλλης γλώσσας, συνοδευόμενος από την απειλή για την εξαφάνισή της.

Θρηνούν, λοιπόν, τη φθορά της ελληνικής, δηλαδή εννοούν ότι εμείς οι Έλληνες ένα μονάχα πολιτισμικό αγαθό «ανωτερότητας» διαθέτουμε, την αρχαία ελληνική γλώσσα. Η προφητεία για την παρακμή της ελληνικής γλώσσας, με όποιο επιχείρημα και αν **εμφανίζεται**, ανάμεσα στις γραμμές το ίδιο πάντα εννοεί: φανταστείτε το εθνικό μεγαλείο που... «θα» είχαμε, αν μιλούσαμε αρχαία ελληνικά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A.1) Σε ποιο **εγγενές¹ και φυσικό χαρακτηριστικό** όλων των γλωσσών αναφέρεται η συγγραφέας του κειμένου; Να αναπτύξετε την απαντησή σας σε μια παράγραφο 50-70 λέξεων.

[Μονάδες 15]

A.2) Ποια είναι η **θέση** της Άννας Φραγκουδάκη απέναντι σε όσους υποστηρίζουν ότι η αλλοίωση μιας γλώσσας συνεπάγεται τη φθορά και την απειλή για την εξαφάνισή της; (40 -60 λέξεις)

[Μονάδες 10]

B1. α) Να βρείτε τη δομή της **τέταρτης** παραγράφου.

[Μονάδες 5]

β) Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της ίδιας παραγράφου δικαιολογώντας την επιλογή σας.

[Μονάδες 5]

¹ έμφυτος, από τη γέννησή του

Β2. Τι δηλώνουν οι διαρθρωτικές λέξεις: πράγματι (1η §), αντίθετα (2η §), επειδή (2η §), άρα (3η §), καθώς (4η §), που συντελούν στη συνοχή του κειμένου;

[Μονάδες 5]

Β3. Να γράψετε από ένα **συνώνυμο** και ένα **αντώνυμο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

φθείρει, συμπτωματικό, σημαντικοί, εμφανίζεται, αναγκαστικά.

[Μονάδες 10]

Γ. Στο μάθημα της έκφρασης – έκθεσης συζητάτε για τα προβλήματα της γλώσσας και τη γλωσσική ένδεια που χαρακτηρίζει πολλούς ομιλητές της νέας ελληνικής. Με αφορμή λοιπόν αυτή τη συζήτηση, παίρνετε πρωτοβουλία να γράψετε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας για τη σημασία που έχει η καλή γνώση της μητρικής μας γλώσσας α) για το άτομο και β) για τη κοινωνία. (350-400 λέξεις)

[Μονάδες 50]

Καλή επιτυχία!!!

**Τα θέματα επιμελήθηκαν οι καθηγητές:
Νικολακοπούλου Ελένη
Ντελμπίζη Μαρία
Παππάς Παναγιώτης**